

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਆਧੀ, ਬਿਆਧੀ, ਉਪਾਧੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉਤਰ :

- (ੳ) ਆਧੀ - ਮਨ ਦਾ ਦੁੱਖ, ਚਿੰਤਾ, ਫਿਕਰ ਜਾਂ ਸੋਚ ਕਾਰਨ ਦੁਖੀ।
- (ਅ) ਬਿਆਧੀ - ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਦੋਸ਼, ਕਲੰਕ ਜਾਂ ਮਾਨਸਕ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਫੱਸ ਜਾਣਾ।
- (ੲ) ਉਪਾਧੀ - ਝਗੜਾਲੂ ਬਿਰਤੀ, ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਤੇ ਝਗੜੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉਤਰ : ਪਾਰ + ਬ੍ਰਹਮ, “ਪਾਰ” ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “ਪਰੇ” ਅਤੇ “ਬ੍ਰਹਮ” ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “ਰੱਬ” ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਾਜਿਆ ਹੈ। ਜਗਤ ਤੋਂ ਪਰੇ (ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਜੋ ਰੋਗ ਆਧੀ, ਬਿਆਧੀ, ਉਪਾਧੀ ਜਾਂ ਰਜੇ, ਤਮੋ, ਸਤੋ, ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਭਾਵ ਇਹ ਰੋਗ ਉਸ (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ) ਨੂੰ ਵਾਪਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : “ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ” ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਰਾਮਕਾਰ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉਤਰ : “ਰਾਮ” ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਹੈ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ, ਭਾਵ ਰੱਬ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ (ਸੱਚਾ ਗਿਆਨ)। “ਕਾਰ” ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਲਕੀਰ। ਇੱਥੇ ਰਾਮ ਦੇ “ਮ” ਨੂੰ ਔਂਕੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹ ਨਾਂਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਕ ਵਚਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ “ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਰੱਬ ਜੀ” ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ “ਰੱਬ ਦੀ ਕਾਰ” ਲੈਣਾ ਹੈ ਭਾਵ ਰੱਬ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰਤਾ। (ਕਈ ਸੱਜਣ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਉਹ “ਕਾਰ” (ਲਕੀਰ) ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰਮਾਇਣ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਲਛਮਣ ਨੇ ਸੀਤਾ ਦੇ ਹਰਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖਿੱਚੀ ਸੀ ਪਰ ਸਮਝਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਕੀਰ ਲਛਮਣ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਰਾਮ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਮ ਜੀ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ “ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਏਕੁ ਲੰਘਾਏ ਜੇ ਕਰਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਾਂ” ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਏਕ ਲੰਘਾਏ ਕਿਸ ਪ੍ਰਥਾਈ ਆਇਆ ਹੈ?

ਉਤਰ : “ਏਕੁ ਲੰਘਾਏ” ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਆਏ ਲਛਮਣ “ਜੇ ਕਰਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਾਂ” ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣੇ ਪੈਣਗੇ। “ਜੇ ਕਰਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਾਂ” ਭਾਵ ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਣਾ। ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਣ ਲਈ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਣਾ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਕਰਕੇ ਸੱਚਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ “ਕਬੀਰ ਰੋੜਾ ਹੋਇ ਰਹੁ ਬਾਟ ਕਾ ਤਜਿ ਮਨ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਐਸਾ ਕੋਈ ਦਾਸੁ ਹੋਇ ਤਾਹਿ ਮਿਲੈ ਭਗਵਾਨੁ॥੧੪੬॥ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ ੧੩੭੨)। ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵਅਰਥ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਲੱਗ ਪਈਏ, ਪਰ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਇੱਕਮਿੱਕ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਸਮਾਉਣ ਲਈ ਸੱਚ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਦਰੋਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸੱਚਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

“ਏਕ ਲੰਘਾਏ” - ਅੰਦਰੋਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰ (ਸੱਚ ਦੇ ਗਿਆਨ) ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ “ਇਕੋ ਜੀਵਨ” ਭਾਵ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਇਕ ਕਿਸਤੀ (ਸੱਚੀ- ਸੁੱਚੀ) ਸੁਚੱਜੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਜੀਵਨੀ ਦੀ।

ਨੋਟ : ਇੱਥੇ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲੈ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮਲੀ (practical) ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਐਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਜਪ-ਤਪ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣਾ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਰਨ ਮਗਰੋਂ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਵਰਗ ਜਾਂ ਜਨਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ (ਜਨਮ-ਮਰਨ) ਆਵਾ-ਗਵਨ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਸੱਚ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਰਨ ਮਗਰੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਈ ਐਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਇਹ ਜੱਗ ਮਿੱਠਾ ਅਗਲਾ ਕਿਨ ਡਿੱਠਾ” ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਖਚਿਤ ਐਸ਼-ਪਰਸਤੀ ਵਾਲਾ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਜੀਵਨ ਜਿਊ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਮਰਨ ਮਗਰੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸੁੱਖ-ਆਰਾਮ ਨੂੰ ਅਤੇ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਪਾਪ ਸਮਝ ਕੇ ਤਿਆਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਮਰਨ ਮਗਰੋਂ ਅਖੌਤੀ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਇਹ “ਲੋਕ” ਵੀ ਗੰਵਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮਨੁੱਖ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਐਸ਼ੋ-ਇਸ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਇਤਨੇ ਖਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਲੋਕ (ਜਿਊਂਦੇ ਜੀਅ ਹੀ ਆਤਮਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਵੀ ਗੰਵਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਸਹੀ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ (one does not need to renounce anything, rather one has to enjoy these worldly things with wisdom (awareness))। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ

“ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥ ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥ ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ” (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ ੧੪) ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਤਿਆਗਣੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਰੱਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਿਸਾਰਨਾ (ਨਹੀਂ ਭਲਾਉਣਾ)। ਸੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲੈ ਕੇ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਬਣਾਉਣਾ “ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ” ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਤਿਆਗੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਗਰਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜਿਊਣਾ ਹੀ “ਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ”।

ਜੇਕਰ “ਲੋਕ” ਸੰਭਾਲੀਏ ਪਰ “ਪਰਲੋਕ” ਗੰਵਾ ਬੈਠੀਏ ਜਾਂ “ਪਰਲੋਕ” ਸੰਭਾਲੀਏ ਪਰ “ਲੋਕ” ਗੰਵਾ ਬੈਠੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖਤਾ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿਲਾਏਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੋਨਾਂ “ਚੋਂ ਇਕ ਕਿਸਤੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਦਲੇ, “ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ” ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਭਾਵ ਅੰਦਰੋਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਬਿਨਾ ਦੁਬਿਧਾ (without duality) ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਕ ਕਿਸਤੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਸੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਜਿਊਂਦੇ ਜੀਅ ਹੀ “ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ” ਸੰਵਾਰਨਾ “ਏਕ ਲੰਘਾਏ” ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਸਾਡੀਆਂ ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮੁੰਡਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਚਲੀਹਾ ਰੱਖੋ, ਵਰਤ ਰੱਖੋ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਿਲ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਉੱਤਰ: ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚੋਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਢੰਗ (universal truth) ਸੁਝਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਵਲ ਧਿਆਨ ਪੈ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਖਾਸ ਤੀਰਥ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੀ ਬਾਬੇ-ਸਾਧੂ ਕੋਲੋਂ ਲਾਚੀ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੀ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਜਾਂ ਲੜਕਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਲੜਕਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਲੋਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਖਾਹਿਸ਼ ਬਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ?

ਭੈਣ ਜੀ: ਦੋਨੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ। ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਵੀਰ ਜੀ: ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਹੋ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ, ਤੁਸੀ ਵੱਖ-ਵਾਦ (discrimination) ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ? ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੜਕੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਲੜਕਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲਿੰਗ ਵਿਤਕਰਾ (gender discrimination) ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਲੜਕਾ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਲੋ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵੀ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਹਨ, ਰੱਬ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸੋਚੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਇਹ ਵਹਿਮ ਇਕਦਮ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਹਿਮ ਦੀ ਜੋ ਨੀਂਹ (foundation) ਝੂਠ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੈ, ਜਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਾਂਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਅੰਦਰੋਂ ਬੇਟੇ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ, ਫਿਰ ਵੰਸ਼ ਚਲਣ ਦੀ, ਫਿਰ ਸਾਡਾ ਅਗੋਂ ਨਾਮ ਚਲਣ ਦੀ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜਿਤਨੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਹਨ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ, ਆਪੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਭੈਣ ਜੀ: ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹਾਂ, ਰੋਜ਼ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਸੇਧ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?

ਵੀਰ ਜੀ: ਪਾਠ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਸਮਝ ਆਵੇ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਜੀ ਦੀ ਰਜ਼ਾ, ਨਿਯਮ, ਸਿਸਟਮ ਕੀ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਜੀਵਨੀ (truthful living) ਕੀ ਹੈ? ਪਾਠ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਪੁੱਤਰ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਲਈ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਵੀ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ (desires) ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹੇ, ਮੰਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਖੜੇ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਕਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉੱਚੇ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਰੋਜ਼ ਪਾਠ ਕਰਕੇ, ਰੋਜ਼ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿੱਖਣੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਵੀਰ ਜੀ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕੋਈ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਐਸਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਡਰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ (entity) ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇਹ ਖਰਾ ਸੱਚ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਝੋ ਕਿ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਪਰ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ “ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ ॥ ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ॥” (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 1374) ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦੇ ਹਨ “ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਮੂੜ ਬਿਤਾਲੇ ਰਾਮ ॥” (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 538) ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਚਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੱਚ ਤੇ ਟੁਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਤੇ ਟੇਡਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਿੱਧੇ ਪੈਰ ਰੱਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਲੋਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਉਹਦੇ ਪੈਰ ਪੁੱਠੇ ਹੁੰਦੇ

ਨੇ, ਚੁੜੈਲ ਦੇ ਪੈਰ ਪੁੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਨਹੀਂ ਟੁਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਟੁਰਦੇ ਮਾਨੋ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਲਿਵਿੰਗ ਟ੍ਰੈਯਰ ਦਾ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, 'ਆਤਮਾ'। ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੀ ਟੇਪ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਝ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਸਵਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਕੀ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰੋ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਢਕੋਸਲੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ 'ਗੁਰਮਤ ਮਾਰਤੰਡ' ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ, ਉਹ ਸਾਫ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਇਹ 'ਜਿੰਨ, ਭੂਤ, ਪ੍ਰੇਤ, ਬੇਤਾਲ' ਸਿਰਫ ਇਕ ਸੰਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਗਿਆ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚ ਤੇ ਟੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਮਝ ਆ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਇੰਨ੍ਹਾ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਡਰੋਗੇ ਨਹੀਂ। ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ "ਜਿੰਨ ਨਿਰਭਉ ਜਿੰਨ ਹਰਿ ਨਿਰਭਉ ਧਿਆਇਆ ਜੀ ਤਿਨ ਕਾ ਭਉ ਸਭੁ ਗਵਾਸੀ ॥" (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 11) ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ "ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥" (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 293)

ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਭਉ ਲੱਭ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਸਤਾ ਸਕਦੀ ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਡਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰੀ ਨਨਾਣ ਨੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ, ਤੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਨੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ, ਤੇਰੀ ਸੱਸ ਨੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ, ਫਲਾਣੀ ਕਿਸੇ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ... ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਦੂਰੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਪੈ ਜਾਏਗੀ। ਬਲਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ "ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ" (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 1299) ਜਿਊਣਾ ਸਿਖੋ। ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਬਸ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿਖੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਥੱਲੇ-ਉੱਤੇ, ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ, ਆਤਮਾ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਣਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਊਂਦੇ ਜੀਅ ਕਿਸੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਆਤਮਾ ਨੇ ਕੀ ਤੰਗ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਕਹਿ ਕੇ, ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂ-ਪਿਉ, ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਦਾਦੀ-ਨਾਨੀ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਿਹੜੇ ਭੂਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਦਰਅਸਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਉੱਚੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੈ। ਫਿਰ "ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥" (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 293) ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਜਾਏਗਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਵੀਰ ਜੀ, ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਟੱਚਵੁਡ-ਟੱਚਵੁਡ (touchwood) ਸਭ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹੋ-ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਟੱਚਵੁਡ (touchwood) ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਸ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ: ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ (superstitious beliefs) ਹਨ, ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਡਰ ਜਾਂ ਭਉ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਖਿਆਲ ਹਨ। ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਾਪ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪੁੰਨ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਟਚਵੁਡ (touchwood) ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲਕੜੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਦੀ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਲਗਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੱਥ ਵੀ ਲੱਕੜ ਨਾਲ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇੰਝ ਹੀ ਹੋਵੇ ਲੋਕੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਣ ਹੀ ਨਾ। ਲੋਕੀ ਗੱਲੇ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜ (wood) ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਪਾ ਲੈਣ ਨਜ਼ਰ ਲਗੇਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਖਿਆਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਭਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਾਰਨੀ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਿਰਚਾਂ ਵਾਰੇ, ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਨਿੰਬੂ-ਮਿਰਚਾਂ ਟੰਗੋ, ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਰੋ-ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਕਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਰਾਂਦੀਆਂ ਬੰਨੋਂ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਹਨ। ਟਚਵੁਡ ਕਹਿਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਫੈਸ਼ਨ ਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਡਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਲਕੜ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਚੀਜ਼ (item/product) ਹੈ। ਇਸ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਰੱਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਯਾਦ ਰੱਖੀਏ, ਇਹ ਲੱਕੜ ਵੀ ਰੱਬ ਜੀ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਲੱਕੜ ਬਨਾਸਪਤੀ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਬਨਾਸਪਤੀ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੈਡ-ਆਫਿਸ (head-office) ਨਾਲ ਬਣ ਆਏ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ, ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਆਫਿਸਾਂ (offices) ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ। ਸੋ ਇਹ ਟੱਚਵੁਡ (touchwood) ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਫਾਇਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਦੌਰ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਨੀਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਲੋਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ, ਵੀਰਵਾਰ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਧੋਣਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਹਨ। ਬਜਾਇ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਭਰਮਾਂ-ਵਹਿਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਕਿ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਫਰਜ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਮੈਨ (businessman) ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ, ਬਿਲ ਗੇਟਸ (Bill Gates) ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਧੀਰੂ ਭਾਈ ਅੰਬਾਨੀ (Dheeru Bhai Ambani) ਹੈ, ਉਹ ਸਫਲ ਬਿਜ਼ਨਸ ਮੈਨ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਟੱਚਵੁਡ (touchwood) ਨਾ ਵੀ ਕਰਨ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਟੈਕਸ (tax) ਦੀ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਕਰੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹੇ ਟੱਚਵੁਡ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਬਚ ਜਾਏਗਾ, ਨਹੀਂ! ਇਹ ਸਾਰੇ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਨੇ ਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ, ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਮੇਰਾ ਇਕ ਦੋਸਤ ਜਿਸਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਿਜ਼ਨਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ (partnership) ਵੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕੁਝ ਘੱਟ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵਾਸਤੂ ਦੇ ਚਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਸੈਟਿੰਗ (setting) ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਵਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤੂੰ ਨਾ ਕਰ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲੰਬੇ ਚਲਣ ਵੇਲੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਵਾਂਗਾ?

ਉੱਤਰ: ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਪਸੰਦ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ: ਨਹੀਂ ਜੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।

ਵੀਰ ਜੀ: ਹਾਂ! ਇਸਦਾ ਪਸੰਦਗੀ-ਨਾਪਸੰਦਗੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਾਅਲੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਸੱਚਾਈ ਵਲੋਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ? ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਵਾਸਤੂ-ਕਲਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਦਾ ਬੁਹਾ ਬਣਾ ਲਵੋ, ਖਿੜਕੀ ਬਣਾ ਵਲੋ, ਆਫਿਸ ਦਾ ਮੇਜ਼ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਵਲੋ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਥਾਂ ਬਦਲ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਵਿੱਚ ਮਾੜ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾੜ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਮੱਮੀ-ਪਾਪਾ ਲੜਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਵਾਸਤੂ-ਕਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੈਡਰੂਮ ਦੇ ਮੰਜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਸਿਰ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਕਰ ਦਿਓ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਖਿੜਕੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਉਸ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਮੱਮੀ-ਪਾਪਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੋਚੋ ਕਿ ਜੇਕਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੱਮੀ-ਪਾਪਾ ਲੜਦੇ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਦਾ ਬੁਹਾ, ਖਿੜਕੀ ਬਦਲ ਦਿਓ ਤਾਂ

ਕੀ ਲੜਾਈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੁਹੇ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਤਾਅਲੁਕ ਹੈ ਕੋਈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਰਾ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰ ਵਾਸਤੂ-ਕਲਾ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਦਫਤਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਕਿਹੜਾ ਵਾਸਤੂ-ਕਲਾ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਬਿਜ਼ਨਸਮੈਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਫਿਸ ਵਾਸਤੂ-ਕਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਐਸੀ ਭੂਲ-ਭੁਲਾਇਆ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦਿੰਦੀ। ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆਉਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ, ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝ ਕੇ, ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਰੁੱਸ ਕੇ, ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿਣ ਆਦਿ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਸਹੀ ਹਾਂ, ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਕਾਰਨ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਾਰਨ ਝਗੜਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਬੁਰਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾ ਬਦਲਿਆ ਹੈ।

ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸੁਭਾ ਬਣ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਗੁਲ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਲੜਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਮਿੱਤਰ (partner) ਨੂੰ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਖਰਾ ਸੱਚ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋ ਵਰਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਲ੍ਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਜੇ ਕਰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਛੱਡ ਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕੀ, ਧੋਖਾ ਵੀ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੱਚ ਤੋਂ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਲ੍ਹ ਡਿੱਗ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀਆਂ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ “ਸਗੁਨ ਅਪਸਗੁਨ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ ਜਿਸੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥” (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 401) ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ “ਓਹ ਬੋਲਾ ਕਉ ਹਉ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥ ਜਿਤੁ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਜਪੈ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥” (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 191) ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਾਸਤੂ-ਕਲਾ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹੂਰਤ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ-ਤਿਉਹਾਰ, ਕਿਸੇ ਲੱਕੀ ਨੰਬਰ 37, 13 ਜਾਂ 7 ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਪਏਗਾ। ਜੇ ਕਰ ਕਲ੍ਹ ਉਸਨੇ ਕਿਸੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੱਥ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ: ਹਾਂ ਜੀ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਪਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਬਿਮਾਰੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਇਲਾਜ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਮੰਗਲੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ-ਧਰਮੀ ਵਿਆਹ (inter-religion marriage) ਕਰਾ ਲਵੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਮੰਗਲੀਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਇਆ ਮੰਗਲਵਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਸੋਮਵਾਰ, ਮੰਗਲਵਾਰ ਰੱਬ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਾਰ ਤੇ ਤਰੀਕਾਂ, ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ੀ ਚਿਨ੍ਹ (zodiac signs) ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਹਨ। ਕਲ੍ਹ ਤੁਸੀਂ ਜਿਥੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਓ ਤੇ ਉਥੇ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ ਜੀ ਕਿ ਕੁੜੀ ਵੀ scorpio ਹੈ ਤੇ ਮੁੰਡਾ ਵੀ scorpio ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੜਬੜ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰਮਾਂ-ਵਹਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਏ ਰਵਾਂਗੇ। ਨਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮੰਗਲ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਸ਼ਨੀ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਗ੍ਰਹਿ-ਚੰਨ-ਤਾਰੇ ਹਨ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ (universe) ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ

ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਾਅਲੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੰਗਲੀਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਹਿਮ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵਹਿਮ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਵੀ ਝੂਠੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਹਿਮ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ‘ਲਗੇ ਰਹੋ ਮੁੰਨਾ ਭਾਈ’ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੰਗਲਵਾਰ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਮੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਨਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਨੇ। ਇਸ ਵਹਿਮ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਜੇ ਇਹ ਸੋਚੋ ਕਿ ਅੰਤਰ-ਧਰਮੀ ਵਿਆਹ (inter-religion marriage) ਕਰ ਦਵਾਂ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟਨਰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ‘ਚੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੀ। ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਜੀ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਜਾਂ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਝਗੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ-ਹਿੰਦੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਲ, ਸਿੱਖ-ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ, ਕ੍ਰਿਸਚਨ-ਕ੍ਰਿਸਚਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਝਗੜਾ ਕਿਸੀ ਵੀ ਮਜ਼੍ਹਬ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਕਰਮਾਂ-ਕਾਡਾਂ, ਭਰਮਾਂ-ਵਹਿਮਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤ-ਰਿਵਾਜ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬੱਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਰੀਏ। ਇਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘Marriage is not a playing terrain, but when you have inter-religion marriage then it is more bumpy.’ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਈਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੀਤ-ਰਿਵਾਜ ਪਤਾ ਹੋਣਗੇ, ਦੂਜਾ ਧਰਮ ਪਤਾ ਹੋਏਗਾ, ਤੀਜਾ ਇਕੋ ਇਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸੌਖੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਪਾਸੇ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਮੰਗਲੀਕ ਵਰਗੇ ਭਰਮਾਂ-ਵਹਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪੈਣ, ਕੋਈ ਕੁੰਡਲੀ ਵਗੈਰਾ ਵਿਖਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪੈਣ, ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਨ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਓ ਤੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਦਾ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ ਲਾ ਦਿਓ ਕਿ ਉਹ ਮੰਗਲੀਕ ਹੈ।